

Radikale

Digitaliserings- politisk program

Vedtaget af Radikale Venstres
hovedbestyrelse, 30. september
2024

Danmark er verdensførende inden for offentlig digitalisering, primært på grund af politiske krav til at borgerne benytter digitale løsninger, og vellykkede digitaliseringsstrategier i den offentlige forvaltning.

Når vi har digitaliseret, som vi har, skyldes det i høj grad, at effektiviseringsgevinsterne ved at digitalisere den offentlige forvaltning både bidrager til store økonomiske besparelser, bedre og hurtigere servicering af borgerne og imødegår mangel på arbejdskraft.

Derfor skal vi fortsætte med at bruge digitalisering som et værktøj til at gøre forvaltningen så velfungerende, som vi kan.

Men digitaliseringen har også bagsider. Vi har set borgere, som er blevet sat af i processen, og vi har set store it-projekter, der er løbet løbsk.

Vi skal tage ved lære af tidligere fejl samt sikre, at vi digitaliserer på en måde, som tager højde for borgernes sikkerhed og rettigheder og samtidigt viser hensyn til miljøet.

Radikale Venstre vil arbejde for en innovativ og effektiv offentlig sektor med borgeren i centrum. Derfor behandler dette program en række emner med fokus på hhv. borgerrettigheder, informations-sikkerhed, IT-forbrydelser, uddannelse, miljø og offentlig IT-udvikling og -drift.

Det Digitaliseringspolitiske program har en varighed af 2 år.

1. Borgerrettigheder og privatlivets fred

I takt med at borgerne i stigende grad interagerer med digitale løsninger i deres dagligdag, samt også bruger mange timer på digitale medier eller online spil, skal principper for databeskyttelse og -etik have et betydeligt fokus for at beskytte borgerne mod misbrug af deres data.

- **Vi mener**, at man som borger er ejer af egne data. Derfor bakker vi op om de store digitale retsakter fra EU så som GDPR, Digital Service Act, AI Act, Data Act mv.
- **Vi mener**, at der i Danmark skal være vilje og kræfter til at sikre, at lovgivningen bliver overholdt, så vi lever op til kravene på linje med andre EU-lande. Det forudsætter, at de myndigheder, der er udpeget til at sikre, at lovgivningen bliver overholdt, har resurser og kompetencer til at håndhæve reglerne, sikre det nødvendige vejledningsmateriale til borgere og virksomheder, samt sikre en ensartet tolkning af reglerne på tværs af regioner og kommuner. Vi har historisk set, set, at Datatilsynet har været præget af underbemanding og for få resurser.

Ofte går den teknologiske udvikling hurtigere end lovbehandlingen i EU. Vi finder løbende nye måder at bruge eksisterende og nye data på til at forbedre den offentlige infrastruktur, forvaltning mm. Når data fra forskellige myndigheder samkøres, skal gældende data- og forvaltningsretlige regler overholdes. Men dataetiske vurderinger, der går ud over de lovgivningsmæssige krav, kan ligeledes være afgørende for befolkningens tillid til, at de kan dele deres oplysninger med myndighederne.

De etiske dilemmaer knyttet til nye teknologier og nye måder at bruge data på bliver kun flere, og eftersom vi er et af verdens mest digitaliserede lande og dermed møder de etiske udfordringer relateret til databrug før de øvrige medlemslande i EU, er det vigtigt, vi er særlig opmærksomme på de etiske dilemmaer.

- **Vi mener**, at Dataetisk råd skal gøres permanent og ikke være finansieret af midlertidige bevillinger. Og at det i forbindelse med alt lovforberedende arbejde

skal vurderes, om indsamling af data, behandling af data, videregivelse eller samkøring af data er etisk forsvarligt.

Den teknologiske udvikling og dataindsamling øger niveauet af overvågning i samfundet. Vi er et liberalt parti, som kæmper for borgernes ret til privatlivets fred – også i en digital sammenhæng. Vi erkender, at overvågning kan være et effektivt middel til at opklare og bekæmpe alvorlig kriminalitet, og at der er udvidede rammer for beskyttelse af menneskerettigheder i Danmark.

Men vi mener ikke, at mere overvågning skaber mere tillid. Derfor er det bekymrende, at et flertal af partierne er villige til at tilsidesætte danskernes helt basale ret til ikke at blive overvåget, som vi f.eks. har set i forbindelse med sagen om chatkontrol på online platforme, sagen om telelogning mv.

- **Vi mener**, at Danmark skal forpligte sig til EU's AI-forordning, selvom retsforbeholdet gør, at reglerne ikke automatisk bliver gældende i Danmark. I tilfælde af, at politiet eller anden myndighed benytter sig af ansigtsgenkendelsesteknologier, skal Folketinget sikre, at det sker på baggrund af en tydelig hjemmel i politi- og retsplejelove. Der skal stilles krav om, at der udarbejdes konsekvensanalyser, der vurderer konsekvenserne for danskernes rettigheder og retssikkerhed. Der bør desuden etableres en ansvarlig myndighed, der fører tilsyn med brugen af AI i den offentlige forvaltning. Desuden skal Folketinget årligt have en uafhængig rapport over, hvordan overvågningen foregår i praksis, med henblik på at ændre reglerne.

Ofte ender den store mængde data, der indsamles om borgerne, i cloud-selskaber med base udenfor EU's grænser. Til trods for, at GDPR stiller krav til håndtering af europæiske borgeres data, så ved vi også, at der stadig opstår udfordringer med, at almindeligt kendte danske IT-løsninger ikke lever op til kravene.

- **Vi mener**, at mener, at selvom det er blevet sværere at omgå EU-regler ved at placere data udenfor EU efter den nye databehandleraftale mellem USA og EU, skal det være et krav, at der i den offentlige forvaltning

ikke benyttes cloud-løsninger, og generelt eksterne datalagringsløsninger, som overholder GDPR, når der behandles følsomme data. Danmark skal i stedet prioritere fælles EU-initiativer, der er fokuseret på at fremme driftsløsninger med særlig høj datasikkerhed i Europa.

2. Kunstig intelligens

Radikale Venstre mener at udviklingen inden for kunstig intelligens rummer mange meget positive muligheder, der har store potentialer for at forbedre f.eks. de offentlige systemer og understøtte folkeoplysning på nye og anderledes måder.

Det er dog vigtigt at det, igennem lovgivning og regulering, sikres at udviklingen opleves positivt af borgerne i Danmark, f.eks. når de har interaktioner med de offentlige systemer. Det er ligeledes vigtigt at det sikres at underliggende store sprogmodeller og lignende, har en tilstrækkelig grad af transparens, så f.eks. bias kan afspejle værdierne i det omgivende samfund.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at dansk lovgivning ikke må blive en hindring for at udvikle kunstig intelligens tilpasset danske forhold. For mange barrierer på nuværende tidspunkt kan betyde et gevaldigt kompetencetab, ikke kun i Danmark men også i EU, i forhold til resten af verden.

3. Cybersikkerhed

Cybertruslen i Danmark er meget høj. Store dele af vores infrastruktur, sundhedssystemer mv. er i dag tilknyttet internettet. Cyberangreb kan derfor have store konsekvenser for både fysiske personers sikkerhed, og et angreb kan være ødelæggende for myndighedsområder, hvis systemer lukkes ned eller udsættes for ransomware-angreb.

Vi ser nogle grundlæggende udfordringer her, hvor vilje og resurser til at identificere lovbrud mangler. Det gælder for offentlige myndigheder såvel som for private virksomheder. Datatilsynet har ansvar for at tilse, at lovbrud forfølges.

Derudover er det politiets opgave at arbejde med en præventiv indsats samt efterforskning af lovbrud. I dag er der hverken kompetencer eller en politisk prioritering af politiets opgaver, der kan sikre at det sker.

- **Vi mener**, at det samlede tilsyn med IT-aktiviteter skal samles i en enkelt styrelse for en periode eller gennem styrket sektorsamarbejde med en sikker forankring i de fagområder, som IT skal understøtte. Styrelsen skal samle profiler med ekspertise i databeskyttelse og -etik, cyberkriminalitet, hacking og viden om infrastruktur. Styrelsen skal facilitere et stærkere sektorsamarbejde mellem institutioner, bidrage til en effektiv udrulning af den nye NIS2-regulering og sørge for at oplyse borgerne og SMV'er om, hvordan de hæver deres eget cybersikkerhedsniveau.
- **Vi mener**, at sociale medier skal underlægges krav om øget sikkerhed for deres brugere, så de benytter passende standarder til at sikre brugerne mod spam, databrud, identitetstyveri og anden cyberkriminalitet.
- **Vi mener**, at der skal være en stærkere politisk prioritering af området for cybersikkerhed som en opgave for politiet. Herunder bør der ansættes flere digitale profiler og eksperter i cyber-sikkerhed, som kan arbejde med en præventiv indsats og efterforskning af tidligere hændelser.

4. En digitaliseret forvaltning

I takt med en stigende digitalisering af kommunikationen mellem borgere og offentlige myndigheder foregår interaktionen typisk via selvbetjeningsløsninger eller digital post. Dette er effektivt og hensigtsmæssigt for de fleste, men der er en række grupper af borgere, der har svært ved at navigere i de mange selvbetjeningsløsninger. Hvor det for mange synes som en fordel, at man altid har sin dialog med myndighederne lige ved hånden, oplever andre, at man får sværere ved at komme i kontakt med det offentlige system. Det sidste kan medvirke til, at de mest udsatte oplever at være fremmedgjorte over for myndighederne, hvilket i sidste ende går ud over borgernes tillid til offentlige institutioner. mv.

- **Vi mener**, at offentlige myndigheder skal udøve god forvaltningsskik i en digital forvaltning såvel som en analog. Det gælder især overfor borgere med særlige behov og borgere, der ikke er vokset op med en smartphone i hænderne. Det er en bunden opgave, at ingen er fremmedgjorte over for de værktøjer, der benyttes i den offentlige forvaltning, og derfor skal der være mulighed for at modtage analog hjælp, hvis behovet for hjælp opstår. Desuden skal alle IT-løsninger leve op til de til enhver tid gældende regler for tilgængelighedskrav, der skal sikre handicapvenlig digitalisering. mv.
- **Vi mener**, at et kan være nærliggende af lave offentlige aftaler med medlemsorganisationer, der repræsenterer borgere med særlige behov om at levere brugerunderstøttelse og facilitere hjælp til de medlemsgrupper, hvis interesser de varetager.

5. Kompetencer til et digitaliseret samfund

Forskelle i borgernes digitale forståelse giver større ulighed i samfundet. Misinformation online har nået et hidtil uset risikoniveau personligt, økonomisk og demokratisk. Det er et dannelsesanliggende at forstå nye teknologier, og derfor skal børnene fra en tidlig alder have mulighed for at analysere, vurdere, kritisere og udvikle digitale teknologier, så de kan begå sig i en digitaliseret verden uden at føle sig fremmedgjort.

Med aftalen om folkeskolens kvalitetsprogram fra marts 2024 integreres teknologiforståelse i eksisterende fag i folkeskolen i 1. til 9. klasse og udbydes som et nyt toårigt valgfag i udskoling. Både danske og udenlandske undersøgelser viser, at manglende teknologiforståelse især svækker de svage elevers læring i de almene fag. Derfor er det vigtigt, at undervisningen i teknologiforståelse styrkes for alle elever.

- **Vi mener**, at teknologiforståelse skal styrkes og integreres i alle relevante fag i grundskolen og på ungdomsuddannelserne, og at der skal sættes markant ind for at opkvalificere lærerne.

Stærk IT-forståelse og kompetencer er ikke kun en fordel, når man skal begå sig i en verden fyldt med digitale teknologier. Det er også en karrierevej, der er efterspurgt af arbejdsmarkedet. Mangel på IT-kompetencer i samfundet er i dag en stor væksthæmmer for private virksomheder, som må forsøge at rekruttere fra udlandet i jagten på arbejdskraft.

De offentlige myndigheder, som ikke kan matche lønningerne i det private erhvervsliv, har endnu sværere ved at tiltrække de efterspurgte kompetencer og oplever derfor en endnu større mangel på nødvendige IT-kompetencer.

- **Vi mener**, at der skal optages flere IT-studerende på de danske universiteter, og at man skal genåbne de studiepladser, der blev lukket i forbindelse med den seneste uddannelsespolitiske aftale.

6. IT i erhvervsliv og forskning

I Danmark har vi været hurtige til at investere i digitalisering og nye teknologier. Det ligger generelt godt til et lille og innovativt land, der har skabt stor succes på videnstungt iværksætteri. Det skyldes især vores evne til at skabe gode samarbejder mellem offentlige institutioner og det private erhvervsliv.

- **Vi mener**, at offentlige institutioner i højere grad skal benytte sig af partnerskaber som supplement til rene udbud, når de har brug for IT-støtte til at løse deres kerneopgaver. Derudover mener vi, at en jordnær tilgang til udvikling af nye produkter og services forstærkes af et godt samarbejde mellem uddannelses- og forskningsinstitutioner og relevante virksomheder.

Vi er bevidste om, at lovgivning lavet i anden tid kan være til hindring for udviklingen af digitale teknologier, der kan gøre en positiv forskel for vores samfund. Her kommer regulatoriske sandkasser ind i billedet. En regulatorisk sandkasse er en struktureret ramme for udvikling, test og validering, der gør det muligt for virksomheder at afprøve nye teknologier, forretningsmodeller eller produkter i et begrænset tidsrum og - hvis nødvendigt - i et begrænset område i tæt samarbejde med relevante myndigheder. Den nye Net Zero Industries Act sikrer hjemmel til de regulatoriske sandkasser.

- **Vi mener**, at Danmark skal arbejde meget mere med regulatoriske sandkasser, så modellen dækker hele den offentlige sektor. Vi har allerede en regulatorisk sandkasse til arbejdet med power-2-x og en regulatorisk sandkasse for kunstig intelligens, men vi mener, man bør åbne op for en bredere tilgang, hvor nye virksomheder kan lære at interagere med det offentlige, både som leverandør og som bruger af offentlige dataservices.

7. Offentlige IT-projekter

Når ny lovgivning bliver vedtaget, er det et krav, at loven forholder sig til, hvorvidt den kan digitaliseres. Det er en vigtig indsats for at sikre, at den offentlige forvaltning er så effektiv som mulig. Princippet om digitaliseringsklar lovgivning trådte i kraft den 1. juli 2018, og derfor er al lovgivning vedtaget før det tidspunkt ikke vurderet i forhold til potentialet for digitalisering. Konkret betyder det, at f.eks. sundhedsloven og serviceloven ikke er udformet efter principper, der skal gøre lovene digitaliserbare.

- **Vi mener**, at tidligere lovgivning også skal vurderes efter digitaliseringsklare principper når lovgivningen alligevel skal opdateres, ved specifik opfordring fra Folketinget eller lignende, så vi får afdækket digitaliseringspotentialet inden for dansk regulering i højere grad, end det er tilfældet i dag.

I dag er nogle IT-systemer gamle og ikke opdateret til den teknologiske virkelighed, vi har i dag. Det begrænser og fordyrer den daglige forvaltning og forsinker nyudvikling (f.eks. Skat og Politi).

- **Vi mener**, at vi skal prioritere at opdatere eller udskifte disse systemer, så de kan leve op til de nye krav til cybersikkerhed, vi stiller til f.eks. forsvar, politi og skat.

Behov og ønsker til nye offentlige IT-systemer materialiserer sig ofte med udvikling af meget store og komplekse systemer. Det fører ofte til, at tidsramme og budget løbende må justeres og decideret fejler. Ofte tager IT-projekter så lang tid at bygge, at forudsætningerne for at bygge dem har ændret sig, når de skal testes og tages i brug.

- **Vi mener**, at store IT-projekter skal deles op i mindre projekter, som er styrbare og kan indføres gradvist. Helt konkret bør større IT-projekter deles op i budget- og bevillingsmodeller, der er egnet til at blive opdelt i mindre sekventielle projekter, der kan implementeres trinvist. Der skal benyttes pilotprojekter i implementeringsprocessen, og så skal det offentlige benytte sig af software, der allerede findes på markedet, når det er muligt – i stedet for at udvikle det selv.

8. IT og grøn omstilling

Hvis vi skal nå i mål med vores ambitioner for klimaet, spiller IT-virksomheder en stor rolle i forhold til at producere digitale løsninger, der er grønnere. Derfor skal der være mere fokus på, at det offentlige skal implementere IT-løsninger, der kan mindske energiforbruget, spare resurser og bidrage til genanvendelse af produkter.

Bæredygtighed skal indtænkes både i indkøb og drift af offentlige IT-projekter. I dag prioriteres økonomi ofte frem for bæredygtighed, når offentlige indkøbere skal vælge, hvem der vinder et udbud. Tildelingskriterierne skal formuleres med krav til miljømæssig bæredygtighed.

Branchen har derfor brug for standarder og certificeringer for grønne og klimavenlige IT-løsninger. Da grøn IT stadig ikke er et entydigt begreb, er det hensigtsmæssigt at lade konkurrerende certificerings-ordninger udvikle sig og blot kræve, at en relevant offentlig enhed, formentlig i EU-Kommissionen, bliver notificeret om certificeringsordninger i de enkelte brancher eller lignende. Der hvor ordninger ligner hinanden for meget, kan man så tilskynde til fusion af hensyn til skabelse af et overskueligt marked.

- **Vi mener**, at der bør stilles større krav om bæredygtigt indkøb, når offentlige myndigheder laver udbud. Det kan blandt andet ske ved, at der peges på konkrete certificeringsordninger, der er udpeget som grønne af en officiel myndighed.

9. Nyt langsigtet forslag fra Radikale Venstre:

1. Sikker infrastruktur og "Government Cloud":

Statens IT har i 2019 implementeret en cloudløsning, GovCloud, for statens institutioner. Det er en sikker løsning på lagring af personfølsomme og kritiske data, fordi data aldrig forlader Danmark. Statens IT mener nu selv, at løsningen er moden til at skalere op, så de kan servicere flere aktører.

- **Vi mener**, at vi bør tilbyde kommunerne at flytte deres sårbare IT-løsninger i sikkerhed i GovCloud. Bliver dette en succes, er der incitament til at skalere op og tilbyde f.eks. regionerne og de halvoffentlige forsyningsselskaber samme løsning.
- **Vi mener**, at denne sikre infrastruktur på sigt også skal understøtte "open source" kommunikationsplatforme, så offentlige møder og fildeling kun foregår på egen infrastruktur, og så vi med tiden får mulighed for at udfase dyre licensbetalte løsninger.